

РОЗДІЛ 11

ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ МАГДЕБУРЗЬКОГО ПРАВА У ПРИКАРПАТТІ НА ПРИКЛАДІ ГАЛИЧА XIV–XVIII СТОЛІТЬ

Історія Галича як одного з найдавніших державотворчих центрів України, попри понад двохсотлітнє вивчення, ґрунтовно репрезентована в сучасній науці фрагментарно. Безумовно, левову частку дочасних студій присвячено т. зв. *золотому століттю* Галича середини XII – середини XIII ст., утім і тут головно домінує археологія у контексті літописної традиції. Натомість значний період пізньосередньовічної та ранньомодерної історії міста досі залишається на маргінесах наукових досліджень. Поодинокі спроби цілісно висвітлити *магдебурзький період* минувшини Галича, відображені на сторінках узагальнюючих праць, зокрема серед найбільш вартісних – «Три історичні описи старокняжого міста Галича» Ісидора Шараневича (1829–1901)¹, досі неопублікований машинопис історичного нарису «Галич» Юзефа Зелінського (1899–1976)² та загальна монографія Володимира Грабовецького (1928–2015) «Нарис історії Галича: з найдавніших часів до початку XX ст.»³.

За останнє десятиліття тематика комплексних досліджень минувшини міста над Дністром відображена на сторінках обох серій збірника наукових праць «Галич»⁴, завданням якого є

¹ Szaraniewicz I. Trzy opisy historyczne staroksiążęcego grodu Halicza w roku 1860, 1880, 1882. Lwów: Nakładem Gubrynowicza i Schmidta, 1883.

² Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. III. 5695. Zieliński Ludwik [Józef]. Halicz 1. Czasy ruskie do r. 1340. 32 s.

³ Грабовецький В. Нарис історії Галича. З найдавніших часів до початку XX ст. Галич, 1997. 244 с.

⁴ Подаємо бібліографічний опис тільки 1 серії проекту, представлено-го збірниками наукових статей і матеріалів. Див.: Галич: зб. наук. праць / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2016. Вип. 1. 212 с.; Галич: зб. наук. праць / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. Вип. 2. 283 с.; Галич: зб. наук. праць / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2018. Вип. 3. 292 с.; Галич: зб. наук. праць / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2019. Вип. 4. 219 с.; Галич: зб. наук. праць / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2020. Вип. 5.

максимально акумулювати різнопланові студії міської історії. До когорти найновіших урбаністичних досліджень Галича належить і видання другого тому серії «Атлас українських історичних міст»⁵ за редакцією Мирона Капралю, де вперше опубліковано окреслену проблему маґдебурзького періоду Галича⁶. Утім теперішній стан вивченості джерел дає змогу дещо розширити та узагальнити дочасні знання про міську історію Галича другої половини XIV – кінця XVIII ст.

Про маґдебурзький привілей у Галичі. Упровадження та функціонування маґдебурзького права* у Галичі до сьогодні вважається однією із малодосліджених сторінок урбаністики Галичини. У порівнянні з ґрунтовними дослідженнями, що присвячені насамперед політичній та релігійній історії столиці Галицького та Галицько-Волинського князівств XII–XIII ст., міська проблематика, особливо періоду XIV–XVIII ст., висвітлена доволі скромно.

Одним із дискусійних питань є час надання німецького права Галичу. На жаль, первинного документа про отримання маґдебургії галицькою громадою наразі не виявлено. Вочевидь, така подія відбулася перед 30 листопада 1367 р., адже саме тоді староста Русі Отто з Піліци звернувся до галицького вїйта з проханням надати для францисканських монахів місце під будівництво костелу і підтримати останніх у цій справі⁷.

157 с.; Галич: зб. наук. праць / за ред. А. Стасюка. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2021. Вип. 6. 200 с.; Галич: зб. наук. праць / за ред. А. Стасюка. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2022. Вип. 7. 220 с.; Галич: зб. наук. праць / за ред. А. Стасюка. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2023. Вип. 8. 368 с.

⁵ Атлас українських історичних міст / наук. ред. М. Капраль. Львів, 2018. Т. 2: ГАЛИЧ. 54 с.

⁶ Стасюк А. Галич періоду Маґдебурзького права (XIV–XVIII ст.). *Атлас українських історичних міст* / за наук. ред. М. Капралю. Львів, 2018. Т. 2: ГАЛИЧ. С. 9–18.

* Маґдебурзьке право (лат. *ius theutonicum Magdeburgense*) – найпоширеніший тип міського самоврядування в Центральній та Східній Європі XII–XVIII ст. Згідно з нормами такого права, міську громаду очолював вїйт (лат. *advocato*) із широкими адміністративними та судовими повноваженнями.

⁷ Петрушевич А. О соборной Богородичной церкви и святителяхъ въ Галичѣ. *Галицкій историческій сборникъ издаваемый обществомъ Галицко-русской Матицы*. Львовъ: Напечатано въ Типографіи Института Славопігійскаго, 1860. Вип. 3. Ч. 22. С. LXXIII–LXXIV.

До наукового обігу відповідний документ у другій половині XIX ст. увів львівський історик о. Антоній Петрушевич (1821–1913), опублікувавши його на сторінках власних праць про галицьку катедру⁸ та храм Святого Пантелеймона⁹. Очевидно з оригіналом акту дослідник не працював, адже в першому варіанті цитування латинського тексту після дати 30 листопада 1367 р. чітко вказується: «*Leopoli anno 1780 Fasc. 314. № 713. oblatuatum hocce privilegium* (Львів, 1780 року Фасцикул 314, № 713 переписано цей привілей)»¹⁰. Підтверджують такий стан речей професор Ісидор Шараневич та доктор Олександр Чоловський (1865–1944), які, досліджуючи середньовічний Галич, теж покликалися на пізнішу копію листа руського старости¹¹.

Однак на початку XX ст. Йосип Пеленський (1879–1957), вивчаючи архітектурну спадщину княжої столиці, віднайшов оригінал цього документа. У 1909 р., перебуваючи в Галичі, дослідник виявив у священника парафії с. Залуква о. Лева Лаврецького (1837–1910) середньовічний лист руського старости Отто з Піліци, написаний латинською мовою готичним письмом¹². Однак, коли Й. Пеленський 1911 р. приїхав після смерті пароха, щоб зробити копію джерела, документ зник. Як зазначив науковець, родина померлого забрала всі особисті речі священника з плебанії, серед яких могло бути й згадане розпорядження королівського урядника. Водночас Й. Пеленський звернув

⁸ Там само.

⁹ Петрушевич А. Историческое извѣстiе о церкви св. Пантелеймона близь города Галича, теперь костелъ св. Станислава оо. Францискановъ, яко древнѣйшемъ памятникѣ романскаго зодчества на Галицкой Руси съ первой половины XIII столѣтiя. Львовъ: Иждивенiе и собственность Ставропитiйскаго Института, 1881. С. 18–19.

¹⁰ Петрушевич А. О соборной Богородичной церкви. С. LXXIV.

¹¹ Шараневич И. Исторiя Галицко-Володимирской Руси отъ най-давнѣйшихъ временъ до року 1453. Львов: Въ печатни Института Ставропитiйскаго. Накладомъ автора, 1863. С. 314; Szaraniewicz I. Trzy opisy historyczne... S. 69, XVII; Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320. Repertorium przywilejów miasta Halicza. S. 191.

¹² Готичне письмо використовувалося в латинських документах канцелярії правителів королівства Русі впродовж XIV ст. Див.: Ільків-Свидницький М. Готичне письмо у канцелярії Львівського магістрату кінця XIV – першої половини XVI ст.: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06 / Львівський національний університет ім. Івана Франка. Львів, 2009. 18 с.; Pełenski J. Halicz w dziejach sztuki średniowiecznej na podstawie badań archeologicznych i źródeł archiwalnych. Kraków, 1914. S. 192, przypis 2.

увагу на те, що опублікований о. А. Петрушевичем текст, порівняно з тим, який бачив дослідник в о. Л. Лаврецького, не зовсім повний¹³.

Не менш інтригуюче виглядає інформація про фундацію костелу Святого Хреста в Галичі 1367 р. у світлі францисканських архівів. Напередодні Першої світової війни 1914–1918 рр. та після її закінчення давні архіви міноритських конвентів упорядковував провінціал о. Алоїзій Карвацький (1866–1924). Більшість зібраних документів опубліковані у його кількатомній праці «Матеріали до історії провінцій та конвентів оо. Францисканців в Польщі, Литві і Русі»¹⁴. Галицькому архіву Братів Менших о. А. Карвацький присвятив окрему розвідку, зазначивши, що той був одним із найбільш занедбаних, а значна частина оригінальних актів упродовж XIX ст. опинилася у руках різних людей¹⁵. Втім, дослідник ще перед війною зумів опрацювати документацію щодо пожертв та фундацій галицьких конвентів*, адже 1917 р., унаслідок артобстрілу обителі Святого Станіслава**, францисканський архів Галича згорів у пожежі¹⁶.

Серед вивчених архіваріусом документів – лист руського старости 1367 р.¹⁷, однак оригінального тексту о. А. Карвацький теж не використовував, покликаючись, очевидно, на публікацію

¹³ Pelenski J. Halicz w dziejach...

¹⁴ Archiwum OO. Franciszkanów w Krakowie. Aloizy Karwacki Sygn. E-I-1 – E-I-60. Materiały do historii Prowincji i konwentów oо. Franciszkanów w Polsce na Rusi i Litwie.

¹⁵ Archiwum OO. Franciszkanów w Krakowie. Aloizy Karwacki Sygn. E-I-8. Materiały do historii Konwentów Ruskiej Prowincji oо. Franciszkanów. 1998. S. 3 (211).

* Опрацьовані о. А. Карвацьким фундаційні акти галицьких міноритів й до сьогодні зберігаються в Архіві оо. Францисканців у Кракові. За можливість ознайомитися з ними висловлюю щирю подяку о. Францішеку Соляжу, архіваріусові конвенту Святого Франциска з Ассізі (м. Краків, Польща).

** Костел Святого Станіслава – давня галицька церква Святого Пантелеймона, збудована на межі XII–XIII ст., приблизно з середини XIV ст. перебувала під юрисдикцією католицької громади Галича. Упродовж 1596–1944 рр. тут знаходився францисканський монастир Святого Станіслава, зараз діюча церква Святого Пантелеймона Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ) у с. Шевченкове Галицької міської територіальної громади Івано-Франківської області, Україна.

¹⁶ Archiwum OO. Franciszkanów w Krakowie. Aloizy Karwacki Sygn. E-I-8. S. 4 (212).

¹⁷ Ibid. S. 27–28 (233–235).

о. А. Петрушевича¹⁸. Водночас на підставі візитацій галицького і львівського конвентів Святого Хреста XVI–XVIII ст., францисканський історик простежив чітку послідовність офіційного копіювання (облятування) акту фундації Костелу Братів Менших у Галичі від 1367 р. Зокрема, такий привілей виявив серед документів міноритського монастиря у Львові о. Джованні Донато Капуто (1556–1618) під час візитації 1598 р.: «*Privilegium foundationis decimae sive eleemosynae cum sigillo i Concessio fundi ad aedificandam ecclesiam anno 1367* (Привілей фундації десятини, тобто милостині, з печаткою і згодою забезпечення для будівництва церкви року 1367)»¹⁹.

Також лист старости Отто з Піліци внесений у витяг документів галицького конвенту Святого Хреста, підготовлений для королівського реєстру у лютому 1781 р.: «*1367. Privilegium Ottonis capitanei. Przywilej ten oblatowany in Castro Żydaczowiensi feria 2-da ante festum Sancti Petri in Vinculis 1585 a w Haliczu coram actis terrestribus feria 2-da post festum Purificationis B. M. V. 1609 et ultimo coram eisdem actis feria 5-ta ante festum Navitatis S. Joannis Baptistae 1780* (Привілей Оттона старости. Цей привілей облятований в Жидачівському замку 2 дні перед святом Святого Петра в Кайданах 1585, а в Галичі перед актами земськими 2 дні після свята Очищення Богородиці 1609 і востаннє перед тими ж актами 5 днів перед святом Різдва Святого Іоана Хрестителя 1780)»²⁰.

Лист руського старости залишається єдиним документальним підтвердженням про функціонування міського права в Галичі вже у 60-х роках XIV ст. Утім, дата виставлення такого привілею досі не встановлена, очевидно його появу слід віднести до періоду володарювання останніх Романовичів (кінець XIII – перша третина XIV ст.) або безпосередньо до часу встановлення влади над Галицькою землею польським королем Казимиром III (середина XIV ст.)²¹. Опосередкованим підтвердженням надання магдебургії для Галича кимось із правителів останньої галицько-волинської династії може слугувати одне із пізніших підтверджень міського права, здійснене

¹⁸ Ibid. S. 103 (405).

¹⁹ Ibid. S. 67 (371).

²⁰ Ibid. S. 91 (394).

²¹ Стасюк А. Галич магдебурзький: до 650-ї річниці першої згадки про міське право. *Галич*: зб. наук. праць / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. С. 147–155.

королем Речі Посполитої Сигізмундом II Августом 16 липня 1569 р. Зокрема, у документі монарх, звертаючись до урядників Галицької землі, наказував шанувати привілеї Галича, надані його попередниками, а саме польськими королями та руськими князями²².

Нова міська локація Галича. Найімовірніше, упродовж першої половини XIV ст., відбулося переміщення осередку міського життя з терену колишнього княжого дитинця та підгороддя на правий берег р. Дністер, де й тепер розташовується центр однойменної територіальної громади – м. Галич. Фактично вже з другої половини – кінця XIII ст. Галич – радше релігійний, аніж політичний столичний центр держави Романовичів. У 1303 р. місцеве єпископство було піднесене до рангу митрополії, а за Успенською катедрою закріпився статус митрополичого престолу²³. Натомість назва Галич утвердилась у тій частині колишнього «окольного города», яка надалі продовжила функціонувати на засадах маґдебурзького права, а середньовічний галицький град став іменуватися *Крилосом**.

Від другої половини XIV ст. міський простір формувався навколо «Галич-Гори», де вже за Казимира III постав Старостинський замок як резиденція королівських намісників²⁴. Із того часу джерелам відомий галицький вїйт і перший задокументований міський привілей пана і дідича Русі – князя Владислава Опольського. Так, 19 жовтня 1374 р. правитель підтвердив використання маґдебурзького права галичанами, надавши дозвіл вільної торгівлі та алкогольної монополії у межах однієї милі від міста²⁵.

Вочевидь такі, насамперед економічні, заходи були пов'язані зі скорою перспективою заснування в Галичі латинського архиєпископства, яке зрештою відбулося 13 лютого 1375 р. за підтримки

²² Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 194.

²³ Скочилиас І. Галицька (Львівська) єпархія XII–XVIII століть: організаційна структура та правовий статус. Львів: Видавництво УКУ, 2010. С. 198–199.

* *Крилос* – слов'янізована форма грецького слова *κλήρος*, що означає загальну назву духовенства.

²⁴ Kronika Jana z Czarnkowa archidyakona Gnieźnieńskiego, podkanclerzego królestwa Polskiego (1370–1384) / przełożył z łacińskiego, wstępem i przypisami uzupełnił J. Zierbińo. Warszawa, 1905. S. 6–7.

²⁵ Szaraniewicz I. Trzy opisy historyczne... S. 205–207; Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 191.

папи Григорія XI²⁶. Однак економічні преференції не дали очікуваного результату, адже 1376 р. Владислав Опольський звернувся до Апостольського престолу з проханням перенести новоутворене архієпископство з Галича до Львова, мотивуючи це поганою обороноздатністю міста, що не мало мурів та вважалося досить віддаленим від інших укріплених міст²⁷.

Очевидно інформація князя Владислава про незадовільні фортифікації Галича стосувалася винятково міських укріплень. Можливо, ґрунтувалася на бажанні правителя та духовенства «легімітизувати» переїзд до Львова, адже ієрархи галицьких митрополій – православної і католицької, неодноразово занотовані джерелами серед львівського оточення князя²⁸, хоча офіційна зміна архієпископської столиці відбулась тільки 1412–1414 рр.

Однак за короткий період часу восени 1387 р. було підтверджено стратегічний та оборонний статус галицького замку. Тоді, в ході чергового конфлікту за «*Галицьку спадщину*», польсько-литовські війська, очолені князем Вітольдом, не наважилися штурмувати твердиню, де укріпився місцевий воєвода Бенедикт. Тільки після перемовин та виконання вимог угорського намісника Галицької землі, замок разом із містом перейшов під владу Ягеллонів²⁹.

За володарювання Владислава II Ягайла у Галичі продовжився процес утвердження маґдебургії, зокрема інституту війтівства. Так, на сторінках «Найдавнішої міської книги Львова 1382–1389» під 1387 р. фігурує перший знаний по імені галицький війт Мачко³⁰, а за кілька років до того у цій же книжці 1383 р. згадані Бернард кравець із Галича і його брат Генрік, натомість 1386 р. занотований Яків,

²⁶ Bullarium Poloniae / Ediderunt et curaverunt I. Sułkowska-Kuraś et St. Kuraś. Romae, 1985. T. 2: (1342–1378). S. 201.

²⁷ Ibid. S. 380.

²⁸ Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego bernadyńskiego we Lwowie (AGZ) / W skutek fundacyi śp. Aleksandra hr. Stadnickiego wydane staraniem Galicyjskiego wydziału krajowego. we Lwowie: Główny skład w księgarni Seyfartha i Czajkowskiego z drukarni narodowej W. Manieckiego, 1870. T. 2. S. 6, 8; AGZ. 1872. T. 3. S. 53.

²⁹ Федорук А. Облога Галича 1387 року у світлі вітчизняної історіографії. *Галич*: зб. наук. праць / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. С. 194–206.

³⁰ Najstarsza księga miejska 1382–1389: w 3 t. / wydał dr. A. Czołowski. Lwów: Nakładem gminy król. stoł. miasta Lwowa, 1892. T. 1: (1382–1389). S. 81.

різник із Галича, та Іоанн Фрембде з Галича³¹. Цілком ймовірно, що до згаданої вище когорти ремісників галицьких вихідців, а власне кравців (шевців), міг належати і вальденський магістр Симон, занотований інквізиторським судом 1391 р. у м. Ерфурт³². Поява зазначених вище осіб, які безпосередньо належали до галицького міського середовища або ж були тісно пов'язані з ним, підтверджують функціонування маґдебурзького права в Галичі останньої чверті XIV ст.

Найімовірніше, у період каденції війта Мачка, у 1389 р. король обдарував війтівство чотирма ланами, шостою частиною від доходів та третьою частиною від оплати судових рішень³³. Відомо, що на початку XV ст. двома ланами поблизу Галича за річкою Луквою володів місцевий міщанин Андрій із Долин, які польський монарх 11 жовтня 1404 р. відібрав на користь парафіяльного костелу. Натомість два лани галицького плебана Павла, розташовані за Дністром на т. зв. *Задністрі* (*Zadnyestrze dictis*), були надані Андрію з Долин як компенсація³⁴.

Владислав II Ягайло 27 жовтня 1405 р. розширив межі міста в напрямку устя річок Луква та Дністер, надавши площу звану *Блонії* (*Bloniie*)³⁵, за що галичани зобов'язувалися сплачувати ланове у розмірі пів копи³⁶. Цікаво, що в документі, у зазначенні меж цього терену, згадується скупчення (поклади) каміння, яке дозволено використовувати міщанам для побудови броварні з метою збільшення доходів міста³⁷. Десятиліттям пізніше, 1415 р., король надав для

³¹ Ibid. S. 13, 62.

³² Валодзіна А., Волошук М. Вальденський магістр Symon de Galicz de Ungaria. *Галич*: зб. наук. праць / за ред. А. Стасюка. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2023. Вип. 8. С. 105–128.

³³ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 191.

³⁴ Pelenski J. Halicz w dziejach sztuki średniowiecznej... S. 195–196.

³⁵ Найвірогідніше тут йдеться про літописне урочище «болоніє», що згадується у «Київському літописі» 1164 р. під час повені на Дністрі: «то же лѣтъ бѣи̑ поводъ велика в Галичи Бѣи̑емъ попу̑щениемъ оумножившюся дождю внезапу вѣ̑ вдинѣ̑ днь̑ и в ношѣ̑ поиде вода изъ Днѣ̑стра . велика в болонѣ̑ и взиде̑ вли до Бѣ̑коваго болота . и потопи̑ члѣ̑вкъ̑ боле̑ . т̄̑ . иже баху̑ пошли̑ . съ̑ солю̑ из Удеча̑»: Див.: Полное собрание русских летописей / под. ред. А. Шахматова. Москва, 1962. Т. 2: Ипатьевская летопись. Стб. 524.

³⁶ AGZ. 1870. Т. 2. S. 155–158.

³⁷ Ibid. S. 210–213.

галицького війта Миколи Квіткона с. Блюдники, отримавши взамін війтівський млин на р. Липа³⁸. З того часу сам М. Квіткон та його нащадки, які протягом XV ст. обіймали галицьке війтівство, отримали прізвисько Блюдницькі.

Владислав II 21 липня 1427 р. щедро обдарував галицьку латинську парафію Небовзяття Пресвятої Діви Марії³⁹. Цим актом король водночас переніс її у межі локаційного міста, адже до цього головним католицьким храмом Галича вважався костел Святого Станіслава, який до 1414 р. номінально виконував функцію садиби галицьких архієпископів *ritus latini*⁴⁰. Відтак, документ 1427 р. зазнав неодноразової конфірмації наступними польськими правителями.

Найбільш значимим для міського самоврядування Галича став королівський привілей від 28 жовтня 1429 р., яким Владислав II Ягайло відновив щорічний ярмарок у День Святої Трійці, повторно затвердив магдебурзьке право та звільнив міщан від судівництва тутешніх воєвод, каштелянів і старостів⁴¹. Того ж дня, але іншим документом, галичани, зокрема і євреї, отримали звільнення від обов'язку забезпечення підвод для іноземних послів, які проїздитимуть через Галич⁴².

У першій третині XV ст., наприкінці правління Владислава Ягайла, завершився перший етап локації магдебурзького Галича, який найімовірніше сягав своїми витокami часів останніх Романовичів. За більш як пів столітнє нагромадження різноманітних привілеїв, галицькій громаді вдалося сформувати основні інститути міського самоврядування, зокрема тогочасним джерелам відомі війт (*advocato*), лавники (*scabini*), райці (*consulis*), міський писар (*notario civitatis*) та громадяни міста (*civis*).

Черговий період урбаністичного розвитку Галича пов'язаний із перспективою розширення міської власності на лівому березі Дністра. Між 1440–1444 рр.⁴³ польсько-угорський король та володар

³⁸ Ibid. S. 210–213.

³⁹ Ibid. S. 207–210.

⁴⁰ Pełenski J. Halicz w dziejach sztuki średniowiecznej... S. 175–181.

⁴¹ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 191.

⁴² Ibid. S. 192.

⁴³ Оригінал цього акту невідомий, а його зміст і місце виставлення Буда згадуються у підтвердженні короля Сигізмунда II Августа від 1552 р.

Русі Владислав III Варненчик надав галичанам поле за р. Дністер у напрямку сіл Демешківці та Мартинів неподалік львівської дороги, підтвердивши німецьке право, а з ним і звільнення від судочинства королівських урядників⁴⁴, закріплене документом його батька від 1429 р. Цікаво, що у визначенні меж дарованої площі згадуються місцеві топоніми – *Криве озеро*, *Дупна (Довга) могила* та *Бикове болото*⁴⁵, які вочевидь зберігали за собою архаїчну традицію, адже останній із них фігурує на сторінках «Київського літопису» під 1164 р.⁴⁶

Галицькі міщани пізнього середньовіччя. Практично до кінця XV ст., завдяки королівській підтримці та сприятливій військово-політичній ситуації, місто отримало можливість стабільного розвитку. Галич, разом із іншими містами Покуття, розташовувався уздовж т. зв. «*волоського/молдовського шляху*», який із останньої чверті XIV ст. став альтернативою старому і небезпечнішому «*татарському шляху*», що поєднував міста Ганзи з Північним Причорномор'ям⁴⁷.

Міщани займалися купецтвом, намагаючись разом із тисменицькими та коломийськими торговцями встановити власний контроль над покутською частиною «*волоського/молдовського шляху*» і в обхід Львова встановити торгівельні контакти з Ярославом і Краковом⁴⁸. Однак такі дії 1460 р. нівелював Казимир IV Ягеллончик, заборонивши торговим караванам із Галича, Коломиї, Стрия та Кам'янця оминати львівський склад⁴⁹. Згодом король розпоря-

Найімовірніше такий привілей король Владислав III міг надати галичанам за час одного із візитів до Буди між 25 травня та 3 вересня 1443 р., адже на початку літа того ж року (10 червня) монарх затвердив продаж галицького замку, міста та прилеглих сіл львівським воєводою Петром Одрованжом галицькому старості Миколі Параві з Любліна. Див.: Sroka S., Zawitkowska W. *Itinerarium króla Władysława III 1434–1444. Itinerarium Jagiellonów*. Warszawa: PAN, 2017. T. 4. S. 90.

⁴⁴ Ibid. S. 192.; Szaraniewicz I. *Trzy opisy historyczne...* S. 214–218.

⁴⁵ Szaraniewicz I. *Trzy opisy historyczne...* S. 215–216.

⁴⁶ Полное собрание русских летописей (ПСРЛ). Санкт-Петербург, 1843. Т. 2: Ипатьевская летопись. Стб. 524.

⁴⁷ Charewiczowa Ł. *Handel Lwowa z Mołdawja i Multanami w wiekach średnich. Kwartalnik historyczny*. Lwów, 1924. R. 38. Zesz. 1–2. S. 39; Оруй А. Молдавский тороговый путь: образование, расцвет, упадок (XIV–XVII вв.). *Русин*. 2010. № 4(22). С. 46–47.

⁴⁸ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. III. 5695... S. 11.

⁴⁹ AGZ. 1884. T. 10. S. 8.

дився взагалі скасувати будь-які мита із зазначеного шляху, проте Галичу вдалося відстояти право на збір транзитних доходів аж до кінця XV ст.⁵⁰. Серед найпопулярніших товарів, які реалізовували галицькі купці, – східні прянощі, воли, сіль та сукно. Зокрема, постачання фламандських тканин до Галича, як підтверджують недавні дослідження, було добре налагоджене за посередництвом Кракова, Львова і Володимира аж із бельгійського Турне⁵¹.

Значна кількість галичан часто згадується на сторінках урбаністичних та земських актів XV ст. Так, у львівській «Книзі приходів і розходів 1404–1414 рр.» між 1404–1407 рр. як платник податків фігурує Іоанн Фурман Татарин із Галича⁵². У 1409 р. Бартош Плеснер із Галича підтвердив рекомендаційним листом галицької громади право безперешкодного набуття статусу громадянина Львова, що також відображено і в «Книзі громадян Львова 1388–1783 рр.»⁵³, а 1413 р. та 1417 р. таку ж процедуру здійснили Ян Сіховський і Лаврентій із Галича⁵⁴. Надалі новоспечений львів'янин Ян Сіховський відомий вже за прізвиськом Галицький⁵⁵. Загалом до кінця XV ст. на громадянство Львова присягнули ще двоє галичан – Іоанн Орел 1475 р. та Павло з Галича 1490 р.⁵⁶.

Не менш цікаві записи збереглися і в «Лавничих міських книгах» Львова та Перемишля. На відміну від перемишльської книги,

⁵⁰ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. III. 5695... S. 11–12.

⁵¹ Мусін О., Миронюк І. Торгові пломби Турне з Галича та надходження західноєвропейських тканин до Східної Європи в XIV–XV ст. *Галич: зб. наук. праць / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. С. 194–206.*

⁵² Księga przychodów i rozchodów miasta 1404–1414: w 3 t. / wydał dr. A. Czołowski. Lwów: Nakładem gminy król. stoł. miasta Lwowa, 1896. T. 2. S. 1, 10, 15, 23, 38, 45.

⁵³ Ibid. S. 79; Album civum Leopoliensium. Rejestry przyjęć do prawa miejskiego we Lwowie 1388–1783 / wydał A. Janeczek. Warszawa, 2005. T. 1. S. 7.

⁵⁴ Księga przychodów i rozchodów miasta 1404–1414. S. 123; Album civum Leopoliensium. Rejestry przyjęć do prawa miejskiego we Lwowie 1388–1783. S. 13, 18.

⁵⁵ Księga przychodów i rozchodów miasta 1414–1426: w 3 t. / wyd. dr. A. Czołowski. Lwów: Nakładem gminy król. stoł. miasta Lwowa, 1905. T. 3. S. 5, 9, 25.

⁵⁶ Album civum Leopoliensium. Rejestry przyjęć do prawa miejskiego we Lwowie 1388–1783. S. 41, 52.

де 1425 р. засвідчено одного переселенця з Галича⁵⁷, нотатки львівської ради лавників між 1441–1448 рр. згадують вихідців із Галича (*von Galczke*) або ж осіб, пов'язаних із містом. Серед них: Миколай Шареш, Мертін Гартман, Іоанн (Ганус), Доротея Барине, Шекірка, Аведік, Сімха Юдей та Юрко⁵⁸, а 1447 р. перед лавничим судом у справі продажу худоби постала ціла делегація галицьких бюргерів – Борис Горнчар, Ходорець, Попачич, Пашко, Міхно та Гортинич (*bürger von Galczke*)⁵⁹.

Присутні представники міського соціуму Галича, або вихідці з міста також у «Раецькій книзі міста Львова 1460–1506 років». Зокрема, серед раецьких записів 1468 р. фігурує львівський міщанин Олександр з Галича⁶⁰. Між 1473–1477 рр. зафіксована майнова справа пана Степана (Щепана) з Галича⁶¹. Під 1475 р. записано крамарську справу між сідлярами Крістелем із Галича та Міхалком, львівським громадянином⁶². У ході розгляду спадщини 1482 р. померлого кравця Блашека фігурує його рідний брат Андрій з Галича⁶³.

Примітно, що зафіксовані на сторінках книги і представники руської (української) громади, утім і з Галича. Так, у 1490 р. розглядалося успадкування майна по смерті Шенечка Старого, де згадуються Богдан з Галича Русин зі своєю стриечною сестрою Анастасією та Стечко Вірменин як виконавець заповіту⁶⁴. А вже 1495 р. Іванко Турчин із Галича разом зі своєю матір'ю Настасею з Роґатина відмовилися через місцевого кушніра Андрія Русина від дому руського священника Матвія, розташованого в передмісті⁶⁵.

⁵⁷ Księga ławnicza 1402–1445 / wyd.: J. Smółka i Z. Tymińska. *Pomniki dziejowe Przemyśla*. Przemyśl, 1936. T. 1. S. 137.

⁵⁸ Księga ławnicza miejska 1441–1448 / wyd. dr. A. Czołowski. Lwów: Nakładem gminy król. stoł. miasta Lwowa, 1921. S. 35, 54, 68, 102, 104, 133, 199, 212, 278, 280, 283, 296.

⁵⁹ Ibid. S. 278.

⁶⁰ Раецька книга міста Львова (1460–1506) / упоряд.: М. Капраль, Б. Петришак [Liber consulum civitatis Leopoliensis] (1460–1506) / Editionem curaverunt M. Kapral, B. Petryshak. Львів, 2020. С. 138.

⁶¹ Там само. С. 195, 204–205, 240, 255.

⁶² Там само. С. 234.

⁶³ Там само. С. 345.

⁶⁴ Там само. С. 433.

⁶⁵ Там само. С. 519.

Фігурує у раецькій книзі й саме м. Галич, зокрема у боргових зобов'язаннях львівського міщанина Йогана Фокса від 1492 р. перед серетським міщанином Голубеєм Солатарем та сучавським міщанином Харкошем, сином Овака⁶⁶. Важливу інформацію щодо ролі райців міст Руського воєводства (*ciuitatum et opidorum in terris Russie*) в організації торгівлі від 1498 р. подає декларація міських урядників Перемишля, Самбора, Жидачева, Городка, Судової Вишні, Мостиськ, Бібрки, Галича, Рогатина, Буська, Дунаєва та Гологір щодо безперешкодних ярмарків для усіх націй – католиків, русинів та вірмен⁶⁷. Також на початку XVI ст. львівські акти фіксують спадковість галицького вйтівства, пов'язаного з родиною Блюдницьких, зокрема з вйтом Петром Блюдницьким⁶⁸. А між 1503–1506 рр. раецьким урядам Львова відомі Станіслав із Галича та Спитек Галицький⁶⁹.

Окремої уваги заслуговують доволі незвичні імена, особливо східного походження, які часом дають змогу встановити етнічну приналежність їхніх носіїв. Згаданий 1445 р. Аведік із Галича очевидно був вірменином, тим паче, що на стінах галицького храму Святого Пантелеймона (тоді костел Святого Станіслава) зберігся вірменський автограф: «Я Асватур, син Тулайла, писав напис року 1444»⁷⁰. Відтак, є переконливі підстави думати про існування в пізньосередньовічному Галичі вірменської громади, очевидно групи купців. Інший галичанин Сімха Юдей із Галича, який фігурує під 1447 р., вкотре підтверджує наявність євреїв у міському соціумі, згаданих ще на початку XV ст.

Ім'я Шекірка, занотоване львівською книгою двічі (1441 та 1448), досить обережно можна пов'язати з караїмами, принаймні традиція місцевої громади датувала свою появу в Галичі 1246 р.⁷¹, а одна

⁶⁶ Там само. С. 464–465.

⁶⁷ Там само. С. 567.

⁶⁸ Там само. С. 596–597, 606.

⁶⁹ Там само. С. 619, 643, 680.

⁷⁰ Мнацаканян П. Вірменські інскрипції з церкви святого Пантелеймона в Галичі. *Галич: зб. наук. праць / за ред. М. Волощука*. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. С. 80–85.

⁷¹ Дашкевич Я. Данило Романович і єпископ Петро в освітленні караїмського джерела. *Дашкевич Я. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури*. 2-ге вид. випр. і допов. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2007. С. 35–61.

зі східних назв Галича другої половини XIV ст. – *Galciff/Galaf* – найвірогідніше має караїмське коріння⁷². Однак у такому разі мало б ітися про караїмів-християн, адже 1458 і 1464 рр. у галицьких актах земських судів виступають міські райці Степан Шекірка і Петро Шекірка відповідно⁷³. До представників караїмської або єврейської общини міг належати і різник Шимек⁷⁴.

Не бракувало з числа галицьких міщан XV ст. також німців, поляків, русинів і волохів. Про це вказують їхні імена та прізвиська, відображені у джерелах. Вже згаданих Бернарда, Генріка, Симона з Галича, Іоанна Фрембде, Бартоша Плеснера, Іоанна (Гануса) Фурмана, Миколая Шареша, Мертіна Гартмана, а також Якоба Нідерлінуса, Григорія Броновлока та Миколи Мартіна, відомих із галицьких земських актів⁷⁵, та галицького сідляра Крістеля з раецької книги Львова⁷⁶ слід віднести до німецького анклаву. Виражені польські риси особистої ідентифікації притаманні Яну Сіховському / Янку Галицькому, Іоанну Орлу, Миколі Соїці, Стечкові Суслі, Лукашу, Михайлу зі Злотників та Олександру із Загвіздя, Олександрові з Галича, Степанові (Щепанові) з Галича, Андрію з Галича, Станіславу з Галича, Спитку Галицькому і війту Петру Блюдницькому⁷⁷. Натомість імена, що відповідають руському або наддунайському походженню особи, належали відомим представникам делегації галицького бюргерства у складі Бориса Горнчара, Ходорця, Попачича Пашка, Міхна та Гортинича, а також Юркові з Галича та Радзю Дзуню⁷⁸ та чітко окресленим в актах раецької книги русинам – Богдану з Галича й Іванкові Турчину з Галича⁷⁹.

Галич упродовж другої половини XIV–XV ст., як і більшість маґдебурзьких міст тогочасної Європи, мав багатонаціональний та

⁷² Стасюк А. Про одну із назв Галича в XIV столітті. *Галич*: зб. наук. праць / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2016. С. 68–74.

⁷³ AGZ. 1887. Т. 12. С. 440, 454.

⁷⁴ Ibid. S. 5.

⁷⁵ AGZ. 1887. Т. 12. С. 2, 22; AGZ. 1906. Т. 19. С. 287.

⁷⁶ Раецька книга міста Львова (1460–1506). С. 234.

⁷⁷ AGZ. 1887. Т. 12. С. 10, 15, 34, 68, 72, 73, 90, 95, 150, 162, 209, 228, 232, 235, 237–238; AGZ. 1906. Т. 19. С. 296, 596; Раецька книга міста Львова (1460–1506). С. 138, 195, 204–205, 240, 255, 345, 619, 643, 680.

⁷⁸ AGZ. 1887. Т. 12. С. 4–5, 10.

⁷⁹ Раецька книга міста Львова (1460–1506). С. 433, 519.

поліконфесійний склад населення. Така демографічна різноманітність забезпечувала містові соціально-економічний розвиток, що базувався на торгівлі та ремеслах. Наприкінці XV ст. Галицька земля опинилася в епіцентрі політичного протистояння між Молдовським господарством та Польським королівством, що суттєво позначилося на долі її столичного центру.

Міський розвиток Галича XVI–XVII ст. Часті військові інтервенції з боку молдован/волохів та їхніх союзників татар і турків призвели до погіршення функціонування торгівлі в регіоні, зрештою і саме місто зазнало неодноразового спустошення. Перша, подібна акція, відбулася влітку 1490 р., коли селянська армія Мухи за підтримки молдовського господаря Стефана III захопила майже все Покуття із Снятином, Коломиєю та Галичем⁸⁰. Черговий, потужніший удар по столиці Галицької землі завдали татари і турки, спаливши місто 1498 р. Із цього часу напади ординців стали перманентними аж до кінця XVII ст.

Початком XVI ст. датується поява нових привілеїв для міської громади, спричинених частими знищеннями Галича. Так, 1506 р. король Олександр Ягелончик, враховуючи збитки, отримані містом через спалення турками і татарами, звільнив міщан від будь-яких королівських мит, виплат та податків терміном на 10 років. Важливо, що такий же привілей отримали і галицькі євреї, які мали найбільше постраждати від нападу волоських і турецько-татарських військ⁸¹.

На початку 1510 р. король Сигізмунд I Старий звільнив галичан від сплати чопового* та інших мит, податків і виплат на 10 років⁸². Вочевидь такі пільги були надані громаді міста через недавній похід молдовського господаря Богдана III Сліпого, під час якого влітку

⁸⁰ Балух О. Повстання 1490–1492 рр. на території Північної Буковини і Східної Галичини: нове бачення. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичне релігієзнавство»*. Острів, 2014. Вип. 11. С. 28.

⁸¹ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 192.

* Чопове – податок, який існував у Польському королівстві та Речі Посполитій на виготовлення і продаж алкоголю, зазвичай становив 1/8 від вартості напою і вважався одним із найефективніших способів наповнення королівської скарбниці.

⁸² Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 192.

1509 р. відбулась облога Галича. Певною мірою загальне становище Галича на початку XVI ст. висвітлює поборовий реєстр 1515 р. Згідно з цим списком, місто посідало млин, від доходу якого $\frac{1}{4}$ (*ferto*) належала королю, а також тут знаходилося чотири церкви грецького обряду* – Різдва Христового, Святого Миколая, Апостола Петра та Архистратига Михаїла, відтак священики цих храмів сплачували податок у розмірі 15 грош кожен⁸³.

Упродовж 10–18 березня 1518 р. галицька громада отримала ще значнішу підтримку короля у вигляді трьох привілеїв щодо відновлення щорічного ярмарку на День Святої Трійці, адже через постійну небезпеку з боку татар і волохів таке право місто тимчасово втратило, а також заборони торгівлі у навколишніх селах, задля поживлення торгівлі в Галичі та підтвердження магдебургії від 1374 р.⁸⁴

У 1525 р. Галич спіткало чергове знищення внаслідок пожежі, можливо спричиненої походом турків і татар на Русь. Відтак, 20 вересня того ж року Сигізмунд I, задля покращення матеріального становища міста, звільнив міщан від сплати шосу** на 8 років та половини чопового, натомість інша частина цього податку призначалась на покращення оборонних споруд⁸⁵. Уже 1537 р. король дозволив галичанам утримувати лазню, а 1539 р. підтвердив міський привілей Владислава II Ягайла від 1405 р.⁸⁶. До середини XVI ст. Сигізмунд I Старий надав для Галича кілька нових і затвердив низку старих привілеїв. Зокрема, наприкінці 1542 р. король переніс щорічний галицький ярмарок із Дня Дев'яти тисяч мучеників

* У Польському королівстві та пізніше у Речі Посполитій Католицька Церква звільнялася від звичайних податків (окрім надзвичайних на потреби оборони держави тощо), натомість православне духовенство підлягало щорічному оподаткуванню.

⁸³ Jabłonowski A. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Warszawa, 1902. T. 7: Ziemie ruskie. Ruś Czerwona. Cz. 1. Źródła dziejowe. T. 18. S. 169.

⁸⁴ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 192.

** Шос – прямий міщанський податок на нерухоме майно розміром 2 гроші від кожної гривні.

⁸⁵ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 193.

⁸⁶ Ibid; AGZ. 1870. T. 2. S. 155–158.

на Неділю семидесятниці, а навесні 1543 р. підтвердив магдебурзький документ 1429 р., дозволивши галичанам безперешкодно очищати і продавати «винний камінь (*vinum sublimatum*)»*, а також погодив статут кравецького цеху, до утворення якого спричинився місцевий староста Микола Синявський⁸⁷.

Королівська люстрація Галицького староства від 1535 р. вказує, що в Галичі працювали 16 шевців – занотовані іменами та прізвищами – Янус, Марчін Гродзький, Войтович, Галка, Міклаш, Вамжижова (?), Нахімич (?), Бартек, Павлик, Блажек, Собек, Марчін, Кочаргек, Бартошек, Іоан Гродзький, Ярошек, які сплачували по 12 грош щорічного чиншу. Також, як уже зазначалось, податком обкладалися 6 руських священників із храмів Різдва Христового, Святого Миколая, Воскресіння Христового, Святого апостола Петра, Архистратига Михаїла та вочевидь Соکیلського монастиря (*pop Sokolowsky?*)⁸⁸. Важливо, що у листі київського митрополита Макарія II від 1548 р. зберігся перелік дванадцяти галицьких крилошан, вочевидь присутніх як свідки під час укладання галицько-львівським єпископом Макарієм Тучапським постанови з духовенством і ктиторами (знаттю та міщанством) Галича після 1540 р. Із яких вісім – протопіп Павло, священники Симеон, Івашко, Юрій, Прокопій, Василій, Феодор і Мартилій – служили на Крилосі, а четверо священників при храмах Галича: Мойсей – у Свято-Миколаївському, Стефан – у Богоявленському, Петро у – Воскресенському, Іоан – у Свято-Михайлівському⁸⁹. Примітно, що серед названих соборних духівників немає пароха головної міської церкви Галича – Різдва Христового, вочевидь таким міг бути і крилоський протоієрей Павло або ж власне *міський* статус парафії виключав можливість зачислення її священників до числа крилошан. Також серед свідків-ктиторів соборного храму

⁸⁷ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 193.

⁸⁸ Archiwum Głowne Akt Dawnych w Warszawie. Archiwum Skarbu Koronnego. Zespół nr 7. 4: Inwentarze Starostw, 1495–1795. Sygn. 79 [H. 1]: Inwentarz, Regestra starostwa halickiego i kolomyjskiego, woj. ruskie, ziemia halicka (1534–1582). K. 2–3.

⁸⁹ Центральний державний історичний архів України м. Львів (далі – ЦДІАЛ України м. Львів). Ф. 408. Оп. 1. Спр. 959. Арк. 6, 9.

фігурують *панове галицькі міщани* – Кунаш, Іоан, Євстафій та інші, імена яких, на жаль, не зафіксовано у документі⁹⁰.

Окремий список платників поборів становлять 47 передміщан (*suburbanorum*), де часто фігурують імена з прізвищами (Іван Дрогобичович, Іван Мединський, Климко Томкович, Кондрат, Масько, Василь Чорний, Федір Волк, Василь Кривий, Островський, Дем'янич, Андрейко Докаскович, Андрейко Филипкович та ін.), а розмір данини коливається від 7 до 15 грош⁹¹.

За час правління Сигізмунда II Августа Галич у 1550 р. отримав право збирати мостове мито. Зокрема, від вару солі або ж інших товарів – ½ гроша, а від одного вола – по денару. Відтак, отримані кошти галицька управа зобов'язувалася спрямовувати на ремонт доріг, побудову мостів через річки та болота, на яких розташовувалося місто, і покращити його обороноздатність валами й ровами⁹². Того ж року король підтвердив звільнення галицьких міщан від обов'язку забезпечення підвод, дароване ще 1429 р., а бурмістр разом із райцями затвердили статут цеху шевців (7 квітня 1550 р.). Однак монарше погодження галицькі ремісники отримали тільки 1567 р.⁹³.

До повторних королівських надань належить підтвердження Сигізмундом II усіх знаних тогочасних галицьких міських привілеїв за 1552–1556 рр. Водночас 1557 р. місто отримало дозвіл на збір податків у ткачів і рибалок, а 1571 р. король, звільнивши галичан від повинності підвод, зобов'язав надавати 16, пізніше через наслідки пожежі (перед 17 червня 1571 р.) тільки 10 коней для військових потреб старости, проте надходження 4 тварин мали забезпечити євреї⁹⁴.

З огляду на численні переплетіння міських та старостинських маєтностей, у середині – другій половині XVI ст. виник конфлікт між королівським намісником та міщанами. Так, 2 липня 1555 р. Сигізмунд II Август звернувся до польного гетьмана, воєводи руського і галицького та коломийського старости Миколи

⁹⁰ Там само.

⁹¹ Ibid. K. 3–4v.

⁹² Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 193.

⁹³ Ibid. S. 193–194.

⁹⁴ Ibid. S. 194.

Синявського із наказом повернути галичанам забране в них поле. Вочевидь конфліктна ситуація тривала, адже 16 липня 1569 р. король ще раз нагадав, цього разу вже наступнику Миколи Синявського – старості Ієроніму Синявському, щоб той шанував міські привілеї Галича, надані як польськими монархами, так і руськими князями⁹⁵.

Однак, незважаючи на численні старання монархів у справі піднесення Галича, люстрації другої половини XVI ст. характеризують місто як рільничо-ремісниче⁹⁶. Так, королівські ревізори 1565 р. і 1570 р. відзначали такий стан справ у Галичі: окрім центральної частини тут знаходилося два передмістя – *Запаркання* та *Лавринів Кут*, відтак мешканці щорічно сплачували 20 злотих чиншу⁹⁷. Кількість шевців та різників у обох випадках ревізії не суттєво відрізнялася – 10 (1565) і 11 (1570) та 8 і 10 відповідно⁹⁸.

Однаковою кількістю у 29 родин представлені євреї, які проживали у будинках за *Парканом* на березі Дністра у 1565 р. і 1570 р. Простежується невеличка різниця між євреями-комірниками, яких за першої люстрації нарахували 13, а вже через п'ятиліття – тільки 12⁹⁹. Тут слід зазначити, що до євреїв (*Żydów gospodarów i kotorników*) королівські ревізори віднесли також караїмів. Зокрема, оригінал люстрації 1565 р. (із помилковою датою 1556 р.) подає повний список adeptів «*Мойсеевого віровизнання*», серед яких трапляються караїмські прізвища – Захарович, Зарахович, Ізраєлович, Самонович, Смойлович, Сайкович, Левкович, Богданович та Ценькович¹⁰⁰.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. III. 5695... S. 16.

⁹⁷ Жерела до історії України–Руси. Т. 7: Описи королівщин в руських землях XVI віку / під. ред. М. Грушевського. Львів: Археографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка, 1903. Т. 4: Люстрація 1570 р. С. 151; Lustracja województw Ruskiego, Podolskiego i Bełskiego 1564–1565 / red.: K. Chłapowski i H. Żytkowicz. *Lustracja dóbr królewskich XVI–XVIII wieku*. Warszawa; Łódź, 1992. Cz. 1. S. 257.

⁹⁸ Жерела до історії України–Руси. С. 151; Lustracja województw Ruskiego... S. 257.

⁹⁹ Там само. С. 152; Ibid.

¹⁰⁰ Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Dział rękopisów. Rkps. 2127. Lustracje starostwa halickiego z lat 1556 i 1661. S. 4–5.

Незмінною в обох випадках залишалась і кількість православних священників (*Porow Ruskich*), їх до міста належало аж семеро¹⁰¹, зокрема 1565 р. занотовані парохі церкви Різдва Христового, Святого Миколая, Воскресіння Христового, Архистратига Михаїла, Успіння Пресвятої Богородиці (*Pereczystey Lanowskiey*), Апостола Петра та Троїцького монастиря¹⁰².

На міському ґрунті знаходилося 12¼ лану. Як за першої, так і за другої люстрації, королівські ревізори відзначали, що галичани активно розорюють нові ділянки біля *Карпового гаю*, під *Лисою Горю*, у лісі *Баранків* і неподалік с. Сокіл, а також на луках за Дністром¹⁰³. Відомі обидвом документам 3 переправи через р. Дністер, які перебували в оренді, а також 2 замкові солодовні. Окрім того, біля Галича згадується пусте поле *Погорче* (1565) / *Побережжя* (1570), яке, сплачуючи відповідні чинші, обробляли місцеві рільники. З числа міських прибутків теж визначалися відповідні десятини та інші податки, частина з яких відраховувалась на користь війта, старостинського замку та королівської скарбниці. Загалом, Галич у 1565 р. сплачував різноманітних податків на суму понад 1 973 злотих, а 1570 р. – трохи більше 1 501 злотого¹⁰⁴.

Окремо варто згадати і про детальний інвентарний опис старостинського замку в Галичі від 1582 р. Власне активну розбудову резиденції королівського старости упродовж середини – другої половини XVI ст. здійснили Миколай та Ієронім Синявські, а часто за будівельний матеріал слугували блоки з розібраного тоді ж Успенського собору XII ст. у Крилосі¹⁰⁵. Загалом, замок був оснащений кількома мурованими і дерев'яними вежами, оборонною артилерією та амуніцією, необхідною провізією, на *Підзамчу* функціонувала

¹⁰¹ Жерела до історії України–Руси. С. 152; Lustracja województw Ruskiego, Podolskiego i Bełskiego 1564–1565. S. 257.

¹⁰² Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Dział rękopisów. Rkps. 2127. Lustracje starostwa halickiego z lat 1556 i 1661. S. 5.

¹⁰³ Жерела до історії України–Руси. С. 152–153; Lustracja województw Ruskiego, Podolskiego i Bełskiego 1564–1565. S. 257.

¹⁰⁴ Жерела до історії України–Руси. С. 153–154; Lustracja województw Ruskiego, Podolskiego i Bełskiego 1564–1565. S. 258.

¹⁰⁵ Гусак А., Креховецький І., Лукомський Ю. Нова епіграфіка з Успенського собору давнього Галича. *Галич*: зб. наук. праць / за ред. А. Стасюка. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2023. Вип. 8. С. 51–67.

солодівня і броварня. Також тут вівся і упорядковувався архів земських і гродських судів Галицької землі¹⁰⁶.

Документи королівських люстрацій галицького староства другої половини XVI ст. дають змогу певною мірою визначити кількісний та етнічний склад населення тогочасного Галича. Так, за підрахунками Ю. Зелінського, тоді в місті проживало майже 136 родин, із них 74 християни-землероби, переважно русини/українці, 41 родина єврейського та караїмського походження (понад 20 %), 11 шевців та 10 різників, і тільки 1 мешканець у 1565 р. згаданий, як торговець сіллю. До загальної статистики слід віднести кілька шляхетських родин, 7 православних священичих сімей та представників латинського духовенства – францисканських ченців конвенту Святого Хреста і ксьондзів костелу Небовзяття Пресвятої Диви Марії разом із замковою каплицею Святої Катерини, тоді умовна кількість жителів повинна була становити 700–800 осіб¹⁰⁷.

Остання третина XVI ст. виявилась для розвитку Галича доволі неоднозначною. З одного боку, від 1563 р. місто отримало право на проведення земських сеймиків, що вкотре акцентувало на давньому столичному статусі Галича і спонукало монархів Речі Посполитої та їхніх намісників до всебічної активної підтримки галичан. Так, 30 червня 1578 р. король Стефан Баторій надав для караїмів локаційний привілей, у якому закріпив усі попередні права галицьких караїмів (*Judeos Caraimos civitatis nostris Haliciensis*), зокрема дозволив вільно виготовляти та продавати горілку у межах своєї вулиці (*platea eorum Judaica*)¹⁰⁸.

Серед галицьких міщан, платників королівського скарбу з поборового реєстру 1578 р. відомо про діяльність у місті кушнірів, каменярів, теслярів, гончарів, різників, пекарів, кравців, шевців, ткачів та боднарів¹⁰⁹. Задля поживання економічного життя Га-

¹⁰⁶ Капраль М., Стасюк А. Інвентар Галицького замку 1582 року. *Галич: зб. наук. праць / за ред. А. Стасюка. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2022. Вип. 7. С. 143–164.*

¹⁰⁷ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. III. 5695... S. 16–17.

¹⁰⁸ Bałaban M. Karaicie w Polsce. Studium historyczne. *Studja historyczne. Z 27 rycinami na 18 tablicach.* Warszawa, 1927. S. 19–20.

¹⁰⁹ Jabłonowski A. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T. 7: Ziemie ruskie. Ruś Czerwona. Cz. 1. Źródła dziejowe. Warszawa, 1902. T. 18. S. 84.

лича 24 лютого 1585 р. монарх Речі Посполитої дозволив утворити тут склад солі, яку виварювали на жупах Галицької землі, заборонивши купцям купувати цей товар в інших місцях, та затвердив статут кушнірського цеху¹¹⁰. Справу Стефана Баторія продовжив його наступник король Сигізмунд III Ваза, підтвердивши на початку 1590 р. караїмський привілей (1578), а 1593 р. видав статут гончарському цеху¹¹¹.

Втім, старання у справі піднесення старої столиці були зведені нанівець 6 липня 1594 р., коли татари дощенту спалили Галич. Відтак, задля відновлення і нормалізації міського життя, Сигізмунд III навесні 1595 р. надав низку привілеїв місту, головно звільнивши міщан від будь-яких податків, мит та виплат, терміном на шість років¹¹². Через значне знищення Галича навіть місцеві францисканці спочатку не стали відбудовувати свій конвент, а отримали королівський дозвіл поселитися в старих мурах костелу Святого Станіслава (колишня церква Святого Пантелеймона)¹¹³. Набуття міноритами нових маєтностей в околицях Галича спричинило протест місцевого пробоща, так що в ситуацію 1598 р. був змушений втрутитися львівський латинський архієпископ¹¹⁴. Перманентний конфлікт за церковні маєтності між францисканцями та світським духовництвом тривав аж до 1641 р., адже тоді вирок на користь мендикантів видав папський нунцій, авіньйонський архієпископ Маріо Філонарді¹¹⁵.

Не обійшлося без конфліктних ситуацій у відносинах між війтом та міщанами. Ще 1593 р. король розсуджував війтівський спір із галичанами, 1599 р. надав для місцевих райців піврічний охоронний лист, а впродовж 1611–1612 рр. Сигізмунд III взяв галицьких міщанам під опіку, звільнивши їх від війтівської влади¹¹⁶.

¹¹⁰ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 195.

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Ibid. S. 195.

¹¹³ Pelenski J. Halicz w dziejach sztuki średniowiecznej... S. 198–199.

¹¹⁴ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 196.

¹¹⁵ Archiwum OO. Franciszkanów w Krakowie. Alojzy Karwacki. Materiały do historii Konwentów Ruskiej Prowincji oo. Franciszkanów. Sygn. E-I-8. 1998. S. 58–59 (362–363).

¹¹⁶ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 196.

Часті військові нищення Галича початку XVII ст. різко поставили питання про обороноздатність міста. Досі єдиним надійним місцем у разі нападу татар залишався Старостинський замок, який вже 1618 р. перебував у жалюгідному становищі, а тогочасний староста Єжи Щуцький апелював до польного гетьмана Станіслава Конецьпольського, що більшість галичан бажають покинути місто, відтак замок обгороджений дерев'яним частоколом, що не має гармат, нічим і ніким відновити¹¹⁷. Ситуація покращилась перед 1627 р., адже на час інвентаризації Галицького староства ревізори відзначили, що місто з трьох сторін обведене недавно насипаним земляним валом з п'ятьма вежами та трьома в'їзними брамами, що вочевидь разом із замковою горою становили єдиний комплекс. До реконструкції оборонної системи Галича насамперед долучилися міщани і надалі з орендарських коштів зобов'язалися утримувати фортифікації в належному стані¹¹⁸.

Тоді ж дізнаємося про існування нового галицького передмістя – Залукви та дільниці *Підзамче*¹¹⁹. Загалом, Галич налічував міщанських 130 домів, 24 караїмських та кілька єврейських (*Niemieckich Żydów*); до числа руського духовенства належало 6 священників. Від 1644 р. відомо про діяльність у місті цеху сап'яників, який затвердив король Владислав IV Ваза¹²⁰. Під час козацького повстання гетьмана Богдана Хмельницького, яке переросло у довготривалу війну за ранньомодерну українську державність, Галич двічі (1648 р. і 1655 р.) було розорено. Відтак, 30 грудня 1649 р. король Ян Казимир підтвердив 11 міських привілеїв XV–XVII ст.¹²¹.

Стараннями галицького старости Андрія Потоцького до 1659 р. завершилась перебудова замку за проектом Франсуа Корассіні, на яку королівський намісник витратив 28 500 злотих і ще 13 700 злотих

¹¹⁷ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. III. 5695... S. 21.

¹¹⁸ Ibid. S. 21–22.

¹¹⁹ Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів (ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів). Ф. 141 (Колекція О. Чоловського). Оп. 1. Спр. 247 (Lustracja Anno Domini 1629 woj. ruskiego). Арк. 1–3, 13–31.

¹²⁰ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 196.

¹²¹ Ibid.

на озброєння твердині¹²². За фундації старостинської сім'ї Потоцьких – Андрія та Анни, того ж року в Галичі неподалік *Єзупільської брами* було поновлено домініканський конвент Святої Анни, відомий у місті разом зі шпиталем від 1629 р.¹²³. Вочевидь до середини XVII ст. на Ринковій площі відновлено й францисканську обитель Святого Хреста, принаймні з 1644 р. відомі пожертви на її користь¹²⁴.

Станом на 1658 р. у підрахунках подимного податку м. Галич налічувало 178 домів¹²⁵, відтак Люстрація 1664 р. фіксує 20 злотих чиншу на користь замку, однак серед міських платників податків названі 6 руських священників разом із *Залуквою*, різники, шевці, кушніри та 8 караїмських родин. Тоді громада володіла 140 ланами, на міських ґрунтах передмістя *Залуква* мешкало 20, а на замкових 33 особи¹²⁶. Ординація та скарги міщан головно стосувалися заборони втручання вїта в справи бурмістра, і навпаки. Цікавою виглядає також скарга францисканців, які вимагали в королівських люстраторів справедливості у справі вилучення містом солодовні, розташованої на їхньому ґрунті. Однак ревізори у цьому випадку визнали правоту міщан, зазначивши, що отці володіють тільки доходами від цієї власності¹²⁷.

У 1669 р. Галицький сеймик прийняв рішення про надання «*одного подимного*» на суму 3 744 злотих для відбудови старого і побудови нового мурованого фарного (парафіяльного) костелу, пізніше на цю потребу визначили і чопове. Відтак у 1671–1673 рр. джерела нотують муровані стіни нового храму¹²⁸. Сприяти цьому проце-

¹²² Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. III. 5695... S. 24.

¹²³ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 196; ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 5 (Рукописи Національного закладу ім. Оссолінських). Оп. 2. Спр. 3415 (Збір-ка актів галицької громади монахів домініканського ордену). Арк. 4.

¹²⁴ Pełenski J. *Halicz w dziejach sztuki średniowiecznej...* S. 186–187.

¹²⁵ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 5 (Рукописи Національного закладу ім. Оссолінських). Оп. 2. Спр. 3473 (Реєстраційна книга будинків Галицького і Коломийського повітів 1658 р.). Арк. 2.

¹²⁶ *Lustracja województwa Ruskiego 1661–1664* / red.: E. Arłamowska, K. Arłamoski, W. Kaput. *Lustracja dóbr królewskich XVI–XVIII wieku*. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1976. Cz. 3: *Ziemie Halicka i Chełmska*. S. 4–5, 7–9.

¹²⁷ Ibid. S. 7–8.

¹²⁸ AGZ. 1931. T. 24. S. 285, 307, 310, 325.

су мав королівський привілей 1670 р., яким Михайло Корибут Вишневецький затвердив документ свого попередника від 1649 р.¹²⁹.

Такі відбудовчі старання галичан нівелювалися восени 1676 р., коли під час польсько-турецької війни місто разом із замком було знищено дощенту. З цього часу Галич, номінально залишившись столицею однойменної землі, поступово втратив свій стратегічний статус на користь недавно збудованого неподалік міста-фортеці Станиславова, яке вдало витримало турецький штурм. Певною мірою покращити ситуацію в місті намагався король Ян III Собеський, підтвердивши 1677 р. привілей Сигізмунда II Августа від 1567 р.¹³⁰, однак суттєво покращити ситуацію не вдалося.

Сутінки магдебурзького Галича. На початку XVIII ст. Галич дедалі більше перетворювався на невелике провінційне містечко. Свідченням цього була майже повна відсутність монаршої підтримки щодо підтвердження старих та надання нових міських привілеїв. Серед винятків слід назвати хіба що конфірмацію фундації католицької парафії короля Августа II 1703 р. та підтвердження магдебургії від 1729 р.¹³¹. До цього варто додати окреме старостинське звільнення караїмів від податків, здійснене 1704 р. Юзефом Потоцьким, зважаючи на важкий стан цієї громади, спричинений частими пожежами та військовими знищеннями¹³².

Із каталогу парафій Галицько-Львівської єпархії 1701 р., яка за рік до цього остаточно прийняла унію з Римом, відомо про 6 галицьких міських храмів. Зокрема, Святого Миколая з настоятелем о. Василем, Архангела Михаїла з настоятелем о. Єремією, Святих Апостолів Петра і Павла з настоятелем о. Іваном, Богоявлення з настоятелем о. Іваном, Святого Воскресіння з настоятелем о. Михайлом та Різдва Христового з настоятелем о. Іваном¹³³.

¹²⁹ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 197.

¹³⁰ Ibid. S. 197.

¹³¹ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 141 (Колекція О. Чоловського). Оп. 1. Спр. 2145 (Sumariusz praw i przywilejów miasta Halicza 1405–1765) Арк. 3.

¹³² Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 197.

¹³³ Monumenta Ucrainae Historica / Coll. Metropolitae Andreas Šeptyckij. Romae: Universitas Catholicae Ucrainorum S. Clementis Papae, 1967. Vol. 4: (1671–1701). S. 315–316.

Докладну ситуацію про стан міста першої чверті XVIII ст. подав гетьман Пилип Орлик, який інкогніто відвідав його 17 березня 1721 р. Зокрема, гетьман занотував кілька речень у власному подорожньому щоденнику: «У вівторок виїхавши, прибули за дві милі до Дністра, через який переправившись, потрапили до Галича – міста колись славного, столичного, де королі і князі руські резидували, а тепер поганого малого і мізерного, де для з'їзду шляхти на суди заведде можна знайти господу» (переклад – А. С.)¹³⁴.

Із витягу люстрації Галицького староства 1719 р., який галицький вїйт Клопотовський вписав до ґродських книг, зберігся список мешканців міста. Тоді в Галичі проживало орієнтовно 700 осіб, відтак майже за столітній період чисельність міщан не змінилася, що свідчить про нерівномірний розвиток поселення і демографічний спад¹³⁵. Більшість жителів – християни – 92 родини (17 шляхетських), із них польських майже 70, руських/українських тільки 20 і 1 вірменська. До караїмської людності належало 12 сімей, а єврейської – 8. Водночас міщани сплачували традиційні податки до скарбу Речі Посполитої, серед яких т. зв. бджолина десятина¹³⁶.

Кращу динаміку розвитку місто отримало в другій половині XVIII ст., зокрема після дозволу на сім щорічних ярмарків, наданого 1759 р. Августом III¹³⁷, та підтвердження міських привілеїв Станіславом Августом у 1765 р. із правом на корчму за Дністром¹³⁸. За таких обставин, у світлі інвентаризації Галицького староства 1767 р., значно кращою виглядає демографічна ситуація. Кількість тогочасного населення Галича становила більше 1 000 осіб, загалом у місті було 140 міщанських (християнських), 31 шляхетський, 19 караїмських та 14 єврейських будинків¹³⁹.

¹³⁴ Діярій гетьмана Пилипа Орлика / Щоденник гетьмана Пилипа Орлика. Опрацював для друку Ян із Токар Токаржевський Карашевич. Варшава, 1936. Т. 17: Серія історична. Кн. 3. С. 80.

¹³⁵ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. III. 5695... S. 30.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 197.

¹³⁸ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 141 (Колекція О. Чоловського). Оп. 1. Спр. 2145 (Sumariusz praw i przywilejów miasta Halicza 1405–1765). Арк. 3.

¹³⁹ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. III. 5695... S. 32.

Зокрема, у *Калуському передмісті* знаходилося 21 християнське помешкання і 2 шляхетських двори з дерев'яною церквою Воскресіння Христового. Серед мешканців – 2 ткачів та 2 шевців, за етнічним співвідношенням імен та прізвищ переважали поляки – 19 до 4 руських/українських¹⁴⁰. *Ринкова площа* ділилась на кілька частин. Так, у *Західній* проживало 17 родин, 3 із яких було шляхетського походження, 4 – ймовірно руського/українського. Безпосередньо на *Ринку* розміщувалося 10 винятково міщанських будинків із більшістю польського етносу. Із певною обережністю до руської ідентифікації можна віднести імена Євстафія Бидлевського та Василя Зелінського, кравця і райця¹⁴¹.

Північна дільниця була забудована 11 домами, серед яких 1 міг належати руській/українській родині. У *Східній* частині *Ринкової площі* знаходився мурований конвент і костел Святого Хреста Ордену Братів Менших, а в тилу вулиці – костел Святої Трійці, водночас тут розташовувалося 11 міщанських і 1 францисканський будинок. Обивателями цієї дільниці були двоє шевців, коваль, столяр, кушнір та навіть замковий слуга. В етнічному відношенні переважали поляки¹⁴².

На *Залукві* та за *Дністром* разом знаходилося тільки 7 міських домів, а також названо 2 шляхетські родини. Серед мешканців – 2 євреї, 1 русин/українець та 4 поляків¹⁴³. Вулиця *Руська* була забудована 17 будинками міщан, більшість яких – русини/українці¹⁴⁴. Окрім головної торгової площі, в *Галичі* існувала ще одна відображена інвентарем, як *Козячий ринок*. Ця дільниця налічувала 26 домів, із них по 2 належало шляхтичам і євреям. Тут мешкав один із тогочасних міських райців Єжи Грузлевич, інші мешканці були теж головно польського походження¹⁴⁵. На *площі Краснопольського* розташовувалась мурована церква Різдва Христового, відзначена ревізорами як міська фундація, а також два будинки – Яна

¹⁴⁰ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 141 (Колекція О. Чоловського). Оп. 1. Спр. 2147 (Inwentarz starostwa halickiego 1767 r.). Арк. 6–7.

¹⁴¹ Там само. Арк. 8.

¹⁴² ЛННБ України ім. В. Стефаника... Арк. 9.

¹⁴³ Там само. Арк. 10.

¹⁴⁴ Там само. Арк. 10–11.

¹⁴⁵ Там само. Арк. 11.

Масляка, галицького райця, та єврея Якова Жидовка¹⁴⁶. На *Підзамчі* мешкало 5 єврейських родин і знаходився домініканський костел Святої Анни¹⁴⁷.

Терен *Запаркання* розміщувався за міським валом, де стояла церква Святого Миколая, водночас тут нараховувалося 26 домів, переважно руського/українського походження. Саме тут проживав галицький возний Станіслав Гживенський¹⁴⁸. Дільницю на *Підваллі* заселяли 6 єврейських сімей, зокрема кравець Генчко, різник Берко та ін.¹⁴⁹. Караїмська громада проживала на вулиці *Караїмській*, де королівські ревізори занотували 19 сімей. Також у місті функціонували єврейська синагога, розташована на міському валі, та караїмська кенаса, що знаходилась на однойменній вулиці. Обидві були дерев'яними¹⁵⁰.

Належали до Галича й 18 шляхетських дворів, серед їх власників були родини Березовських, Дрогомирецьких, Завадських, Карчевських, Кобилянських, Калиновських, Кунашевських, Островських, Соболевських, Сокольніцьких, Страшевських та ін.¹⁵¹. У місті посеред *Ринку* була дерев'яна ратуша, перекрита ґонтом, збудована на кошти міщан. Стара дерев'яна броварня знаходилась над *Млинівкою*, також перекрита ґонтом і мала мурований пивний котел. Галич займав млин та корчму на іншому березі Дністра. Через річку функціонувала переправа, до якої належали великий пором, більша і менша чайки та 4 човни¹⁵².

Вибіркову динаміку народження та смертності галичан можна простежити завдяки «Метричній книзі церкви Святого Миколая 1761–1794 рр.»¹⁵³. Слід зауважити, що церква знаходилась на *Запарканні*, відтак інформація насамперед стосується парафіян цього передмістя. Зокрема, впродовж п'ятилітнього періоду (1761–1766) ієрей Петро Горбачеський здійснив 91 хрещення, із них 40 хлопчиків та

¹⁴⁶ Там само. Арк. 12.

¹⁴⁷ Там само.

¹⁴⁸ Там само. Арк. 13.

¹⁴⁹ Там само.

¹⁵⁰ Там само. Арк. 14.

¹⁵¹ Там само. Арк. 14–15.

¹⁵² Там само. Арк. 15–16.

¹⁵³ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 9 (Колекція рукописів різного походження). О/Н. Спр. 271 (Метрична книга церкви Святого Миколая в Галичі 1761–1794. К. 58). 58 арк.

51 дівчинка¹⁵⁴, натомість за цей час на парафії померло 33 особи¹⁵⁵. Такий позитивний природний приріст найімовірніше був спричинений відносно стабільним періодом розвитку міста у 60-х роках XVIII ст.

У 1772 р. відбувся Перший поділ Речі Посполитої, за результатами якого Галич, як і вся Галицька земля та більшість Руського воєводства, опинилися у складі монархії Габсбургів. Австрійська адміністрація розпочала низку реформ щодо місцевого самоврядування. Одним із нововведень у цій сфері було скасування маґдебурзького права в містах та містечках нещодавно утвореного коронного краю *королівства Галичини та Володимирії*. Так, 1786 р. давнього міського привілею позбувся Львів, а за ним і більшість маґдебурзьких міських центрів краю. Найімовірніше, Галич втратив свій статус після 1792 р., оскільки ще 6 лютого того ж року останній король Речі Посполитої Станіслав Август Понятовський здійснив, на основі архіву *Коронної Метрики*, конфірмацію привілею галицьких міщан, наданого ще 1552 р.¹⁵⁶

Наприкінці XVIII ст. закінчився маґдебурзький період історії Галича. Упродовж цього часу місто отримало поштовх для розвитку, зважаючи на традиції старого князівського центру і використовуючи нові міські привілеї. Часом столиці Галицької землі вдавалося залишатися одним із найважливіших політичних і торговельних осередків Покуття. Однак, через часті військові нищення кінця XVI–XVII ст. та розвиток сусідніх міст-конкурентів, Галич так і не зміг перерости у значний поліс ранньомодерної доби. До нової історичної епохи Галич увійшов звичайним провінційним містечком, проте з надзвичайно багатою спадщиною минулих віків.

Андрій СТАСЮК

¹⁵⁴ Там само. Арк. 1–10.

¹⁵⁵ Там само. Арк. 48–49.

¹⁵⁶ Biblioteka Narodowa. Dział rękopisów. Aleksander Czołowski Sygn. mf 63320... S. 197.